

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

GAMMEL STRAND 52

KØBENHAVNS KOMMUNE

Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

24-08-2016
Pernille Schelthauer Jacobsen
2010-7.82.07/101-0001

Kommune:
Adresse:
Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Københavns kommune
Gammel Strand 52, 1202 Kbh K
1945
Hjørnebygningen (1797-98 af H.C. Ondrup)

BYGNINGSBESKRIVELSE

I det følgende er der ikke taget stilling til lovligheden af bygningsarbejder foretaget i ejendommen.

Gammel Strand 52 ligger på hjørnet af Naboløs og Gammel Strand i husrækken med udsyn over Slotsholmskanalen til Christiansborg Slotskirke og Thorvaldsens Museum.

Gammel Strand 52 består af en hjørnebygning. Bygningen er en grundmuret bygning opført i fire etager over en høj kælder samt en nyere etableret tagetage. Facaden mod Naboløs er syv fag bredt og mod Gammel Strand er den fem fag bredt. Hjørnet af bygningen er et fag bredt. Bygningen bærer et rødt teglhængt heltag. Tagfladen har mod Naboløs tre kviste og mod Gammel Strand 20 kviste, samt en kvist i hjørnets tagflade, nu ombygget til en indeliggende tagterrasse. I tagfladen mod gården er der isat nyere velux vinduer. Alle kviste er med zinktage og sålbænke. I tagets smigfag i gården er det belagt med zink. I tagets rygning er der to murede skorstenspiber i blank mur.

Vinduerne er mod gaden fra stueetagen og op, ældre hvidmalede korspostvinduer med en enkelt tværgående sprosse i de nedre rammer, enkelte vinduer er koblede, enkelte er med forsatsruder, mens majoriteten står med bare en rude. Vinduerne på stueetagen og anden etage er lige høje, første etages vinduer er højere og tredje etages vinduer er mindre. Vinduerne i kælderen er nyere hvidmalede termovinduer med en tværgående og en lodretgående sprosse. I kvistene er der isat nyere hvidmalede termovinduer.

Bygningens facade fremstår i blank mur af brune mursten, i hele bygningens højde, hvor murstenene er fuget med en brændt fuge. Facaden afsluttes af en profileret gesims. Herimellem er facaden sparsomt dekoreret. Over stueetagen er facaden opdelt af en gennemgående kordongesims i sandsten. Under første og anden etages vinduer løber gennemgående sålbænke ligeledes udført i sandsten. Over vinduerne er overliggerne muret som lige stik. I hjørnefaget er facaden dekoreret med en enkelt omramning af

Vinduesdekorationer på hjørnevinduer
KULTURSTYRELSEN

sandsten omkring vinduerne i kælderen og stueetagen, hvorover er placeret et volutkonsolbåret bryn. Første etages vindue er ligeledes dekoreret med en omramning og en volutkonsolbåren frontispice af sandsten. Anden etages vindue i hjørnet er dekoreret med en profileret omramning af sandsten. Ud mod Gammel Strand er to kældernedgange placeret lige ved siden af hinanden. De er overdækket af et volutkonsolbåret skur i sandsten.

Der er indgang til etagerne fra Gammel Strand i bygningens yderste fag. Indgangspartiet består af en profileret sandstens omramning af en ældre københavnergrøn tofløjet fyldningsdør hvor man kommer til op ad tre granittrin. Drageren over døren er dekoreret med en rombefrise og oven over denne er isat tre ældre oktagonale vinduer. På drageren er der skrevet 1798.

Trapperummet er gennemgående i bygningens dybde og selve trappen ligger bagerst mod gården. Det gennemgående trapperum er pudset og hvidmalet med kassetter af lister hvori væggen er malet lysegrå. Mellem det gennemgående rum og det faktiske trapperum er der en rundbueportal med rillede pilastre og bue. Selve trapperummet er rektangulært og trappen er en ældre hvidmalet treløbstrappe med en lysegrå malet håndliste og enkle firskårne balustre med dekorative ovale bånd imellem. Forvangerne er dekorerede med rilleskårne paneler og geometriske figurer. Durchsicht er aflangt og rektangulært

Fra trapperummet er der adgang til et lejemål pr etage. I bygningens indre er den oprindelige planløsning bevaret. Stuer en suite fra hjørnet af Naboløs og Gammel Strand som fortsætter på hver side af hjørnet. Mod gården ligger køkkenet og bagerst i bygningen ved Naboløs ligger toilet og badeværelse. Stueetagen har bevaret de indbyggede indre skodder i vindueslysningerne. De er dog overmalet så mange gange at funktionen er gået tabt.

Der er i bygningens indre gennemgående en ældre materialeholdning. Stort set alle døre er ældre fyldningsdøre med de originale hængsler og gerigter, dog er enkelte døre i stueetagen nyere døre. Generelt gælder det at gulve, paneler, stuk og lysninger at de er i en ældre materialeholdning. I de repræsentative stuer er de ældre lærredsvægge bevarede. Rammer til lærrederne og gerigter malet i ældre tid med guld.

— BYGNINGSHISTORIE

Byen, som i kilderne omkring 1043 slet og ret blev kaldt Havn, og siden København, var anlagt i strædet mod Amager. Herfra var det nemt at komme ud til Øresund, en af verdenshandelens maritime hovedveje. Den oprindelige kystlinie og havnefront lå mellem Rådhusstræde og Højbro. Havnen lå her i læ af de småholme, der i tidens løb blev sammenlagt til Slotsholmen. Den oprindelige by var omgivet af grave og havde én kirke, Sankt Clemens. Vestergade var

Indgangsparti

dengang den vigtigste vej fra oplandet til færgestedet, der lå ved Højbro Plads. Bydannelsen og færgestedet var baggrunden for, at Absalon placerede sin borg her.

Strand kvarter omfatter bebyggelsen ned mod Gammel Strand samt selve Slotsholmen, hvor Københavns Slot, nu Christiansborg, og de mange andre store bygningsanlæg, der er ramme om landets centraladministration, ligger. Gammel Strand blev første gang nævnt på skrift i 1377, med den latinske betegnelse ”prope mare”, der betyder ved havet. Først i 1716 blev navnet Gammel Strand benyttet officielt. Gennem århundreder holdt de mange fiskerkoner året rundt til her, hvor de solgte fisk fra primitive stader. Men da det nye fisketorv i Sydhavnen var klar i 1958, holdt handlen her op og de mange fiskerbåde, der hver morgen havde landet fisken på Gammel Strand, forsvandt.

Ejendommen på Gammel Strand 52 er opført i 1798 kun få år efter Københavns anden store brand i 1795. Der er ikke sket de store ændringer i bygningen. Vinduerne i kælderen er skiftet flere gange, og der er i nyere tid etableret lejlighed under taget.

Kunstmaleren Carl Bloch (1834-1890) boede i Gammel Strand 52 på første etage fra 1873 til 1875. Carl Bloch blev uddannet på Kunstakademiet i København i 1853 og han blev kendt for sine historiemalerier og religiøse malerier. Blandt hans mest kendte værker er udsmykningen af Christian IV's bedestol i Frederiksborg Kirke, der består af 23 små bibelske motiver af Kristi liv. Disse er i stort omfang blevet kopieret af Carl Blochs elever og hænger som altertavler rundt omkring i landet.

— KILDER

Historiske huse i det gamle København, Nationalmuseet, 1972

København før og nu, Svend Aakjær, Mogens Lebeck og Otto Norn (red.) 1949-1950

Indenforvoldene.dk

— MILJØMÆSSIG VÆRDI

Ejendommens miljømæssige værdi forbindes med beliggenheden i Gammel Strand, hvor huset indgår som en integreret del af husrækken, der består af tilsvarende bygninger opført i samme periode. Bygningernes stort set ens bygningshøjder, korte facadelængder og klassiske facadeproportionering skaber en samhørighed samt en tæt struktur, der får kvarteret til at fremstå som et hele og tillige danner en stemningsfuld ramme mod Slotsholmskanalen.

— KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi ved Gammel Strand 44 knytter sig til ejendommen som et eksempel på den nedtonede klassicisme, der prægede periodens Københavnske borgerhuse i tiden efter Københavns brand i 1795. Klassicismen som ideal vandt indpas i takt med borgerskabets stigende indflydelse, og kom som stilart til at præge de bygninger, der blev opført i anden halvdel af 1700-tallet og første halvdel af 1800-tallet – og dermed København.

Den kulturhistoriske værdi kommer i det ydre til udtryk i det klassicistiske formsprog i bygningens enkle og sparsomt dekorerede facade, der i dag kun er forsynet med kordongesims og sålbænke, samt dekorative elementer omkring vinduerne i hjørnet, hvor den blanke mur bærer det primære dekorative element i facaden.

Det borgerlige, klassicistiske bygningsideal afspejles i det indre i såvel planløsning som interiører med en høj håndværksmæssig standard. Der ligger en kulturhistorisk værdi i den oprindelige planløsning, der er velbevaret på samtlige etager, og som blandt andet kendetegnes ved de repræsentative stuer en suite mod gaden og de funktionsbaserede rum mod gården.

De mange oprindelige og ældre bygningsdele og –detaljer har ligeledes stor kulturhistorisk værdi, idet de vidner om periodens udsmykningsideal og æstetiske præferencer. Særlig kulturhistorisk værdi har de i stueetagen indbyggede skodder, som vidner om periodens fokus på privatlivets adskillelse fra det offentlige liv, samt den ældre guldmaling på lister og ovnskasser og de bevarede lærredsvægge på anden etage.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Den arkitektoniske værdi knytter sig i det ydre til facadens stringente udtryk, der karakteriseres ved en enkel facadekomposition, en overordnet symmetri og et fladebetonet, taktfast udtryk. Kordongesimsen og sålbænkene mellem etagerne har dels en dekorativ og dels en kompositorisk funktion, idet de skaber en visuel balance. De glatte murflader, enkle horisontale linjer og den regelmæssige og taktfaste placering af vinduerne, bidrager til facadens overordnede rolige og værdige fremtræden, der højnes af den profilerede gesims og accentueringen af kældernedgangene mod Gammel Strand, der har en særlig arkitektonisk værdi, da denne dobbelte kældernedgang er unik for de københavnske borgerhuse efter 1795. Afskæringen af hjørnet, som karakteriserer de nybyggede borgerhuse efter ildebranden, er af en særlig arkitektonisk værdi da den dekorative udsmykning af facaden primært hviler på dennes

vinduesindfatninger, således at afskæringen virker dobbelt så markant og accentueret.

Den borgerlige klassicismes stringente og diskrete elegance i de fint forarbejdede og nedtonede snedkerdetaljer, over de velproportionerede stuer, samt hovedtrapperum, skaber en stærk arkitektonisk værdi i det indre på Gammel Strand 52. Der knytter sig ydermere en arkitektonisk værdi til de bevarede lærredsvægge og de indbyggede skodder.

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier knytter sig overordnet til ejendommen som repræsentant for et hjørnehus opført efter Københavns brand 1795. De i tiden efter branden udstukne retningslinje for byggeri af byhuse, krævede afskæring af hjørner i et fags bredde, og Gammel Strand 52 er repræsentativ for netop denne type byhuse.

På Gammel Strand 52 forbindes de bærende fredningsværdier i det ydre til den grundmurede bygning i fire etager, over en høj kælder og senere tilbygget tagetage. Hertil kommer de ældre kviste, skorstenspiberne i rygningerne, den klassicistiske facade med samtlige detaljer, herunder kordon- og hovedgesims, de gennemgående sålbænke og skuret over kældernedgangene udført i sandsten. Ydermere kommer en bærende fredningsværdi til udtryk i de dekorative elementer omkring vinduerne.

I det indre kan man koble de bærende fredningsværdier sammen med de velbevarede oprindelige grundplaner på alle etager. Hertil kommer alle oprindelige og ældre bygningsdele og -detaljer, herunder bræddegulve, paneler, vinduesindfatninger, opspændte lærreder, pudsede vægge og lofter med stuk, fyldingsdøre, indstukne hængsler og gerigter.

— ANBEFALINGER

Det anbefales at der igangsættes reparation af sandstensdekorationer på facaden. Ligeledes anbefales det at de brændte fuger gennemgås og repareres hvor nødvendigt.

I det indre anbefales det, at lærredsvæggene strammes op og, hvor de er revnede, udskiftes.